Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Eduskunnan hallintovaliokunnalle 21.9.2021

Asia: E 87/2021 vp Valtioneuvoston selvitys: Toimivaa ja kestävää Schengen-aluetta edistävä strategia

Sisäministeriö esittää lausuntonaan kunnioittavasti seuraavaa:

Schengen-alue, jolla ei suoriteta sisärajatarkastuksia, on maailman laajin vapaan matkustamisen alue ja osa eurooppalaista elämäntapaa. Schengen-aluetta ovat viimeisinä vuosina kuitenkin koetelleet muuttoliikekriisi, terrorismi ja covid-19-pandemia, minkä johdosta useat jäsenmaat ovat ottaneet sisärajatarkastuksia käyttöön. Komission 2.6. antama tiedonanto toimivan ja kestävän Schengen-alueen edistäväksi strategiaksi painottaa, että uudessa tilanteessa Schengenin toimivuuden varmistaminen edellyttää lisää yhteisiä toimia, kaikkien jäsenvaltioiden jatkuvia ponnisteluja sekä sitoutumista ja keskinäistä luottamusta.

Schengen perustuu kolmeen pilariin, jotka ovat 1) tehokas ulkorajavalvonta, 2) toimenpiteet, joilla kompensoidaan sisärajatarkastusten puuttumista (yhteinen viisumipolitiikka, palauttamispolitiikka, asiaankuuluvat poliisiyhteistyön välineet ja erilaiset tietojärjestelmät sekä niihin liittyvät tietosuojavaatimukset) sekä 3) vankka hallinto, mukaan lukien tehokas arviointimekanismi ja tehostettu varautuminen. Vaikka turvallisuuden, poliisiyhteistyön, oikeudellisen yhteistyön ja muuttoliikkeen alan toimenpiteet eivät muodollisesti kuulu Schengenin säännöstöön, ne ovat olennaisen tärkeitä keskinäisen luottamuksen edistämiseksi ja perusvapauksien turvaamiseksi. Schengenin toiminnan linkittymistä maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan toimiin kuvataan lausunnon liitteessä. On myös selvää, että ulkorajojen suojaamineen edellyttää yhteistyötä ja kumppanuutta naapuri- ja kumppanimaiden kanssa.

Sisäministeriö pitää komission strategian tavoitteita erittäin kannatettavia ja katsoo, että Suomen tulee tukea kokonaisvaltaista lähestymistapaa Schengenin kehittämiseen. Komissio lupaa strategiassa useita esityksiä Schengenin pilareiden vahvistamiseksi. Ensimmäinen näistä, esitys Schengenin arviointi- ja monitorointiasetuksen muutosehdotus, annettiin samaan kuin tiedonanto strategiasta. Tästä on valmisteltu eduskunnalle u-kirje (U 33/2021 vp). Komission tarkoituksena on antaa 17.11. ns. Schengen-paketti, johon kuuluu mm. Schengenin rajasäännöstöä (SBC) muuttava esitys sekä esitys EU:n poliisiyhteistyön säännöstön muodostamiseksi.

<u>Rajasäännöstön muuttaminen</u>

Komissio antoi vuonna 2017 ehdotuksen Schengenin rajasäännöstön muuttamiseksi sisärajavalvonnan tilapäistä palauttamista koskevan sääntelyn osalta. Neuvottelut ehdotuksen

Kirkkokatu 12, Helsinki
PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo@intermin.fi | www.intermin.fi

osalta kutenkin keskeytyivät keväällä 2019. Tilanteen ratkaistakseen komissio on ilmoittanut antavansa uuden asetusehdotuksen Schengenin rajasäännöstön muuttamisesta 17.11.2021. Samassa yhteydessä komissio on ilmoittanut vetävänsä pois vuonna 2017 antamansa ehdotuksen.

Alkuvaiheen vaikuttavuusarvioinnissansa komissio on esittänyt erilaisia etenemisvaihtoehtoja. Komission alustavana tavoitteena on laatia ehdotus, joka rakentuisi vuoden 2017 ehdotuksesta saatuihin kokemuksiin pitäen sisällään riittävän pitkäkestoisen sisärajavalvonnan palauttamismahdollisuuden jäsenmaille, mutta samanaikaisesti korostaen sen viimesijaisuutta sekä riittäviä mekanismeja toimien välttämättömyyden ja suhteellisuuden arvioimiseksi. Viimeisimpien tietojen mukaan komissio on myös huomioimassa pandemian aikana saadut kokemukset yhteistoiminnan toiminnan varmistamiseksi sekä hybridivaikuttamisen tilanteet ulkorajoilla.

Schengenin hallinnointia ja kehittämistä tulisi lähestyä laaja-alaisena kokonaisuutena, jonka muodostavat kolmansissa maissa tehtävät toimet, yhteistyö naapurimaiden kanssa, ulkorajalla tehtävät toimet sekä Schengen-alueen sisällä tapahtuvat toimet, joilla kompensoidaan sisärajoilta puuttuvat tarkastukset. Tämän kokonaisuuden osat ovat tiiviissä vuorovaikutuksessa keskenään muodostaen niin sanotun neliportaisen maahan pääsyn valvontamallin.

On tärkeää, että jäsenvaltioilla on jatkossakin mahdollisuus palauttaa, tarvittaessa hyvinkin nopeasti, rajavalvonta sisärajoilleen.

Lainvalvontaviranomaisten yhteistyö (PCC, Prüm)

Sisärajatarkastuksettomalla alueella jäsenvaltioiden on lisäksi tehtävä tiivistä yhteistyötä useilla eri osa-alueilla, joihin kuuluu tiiviisti myös lainvalvontaviranomaisten rajat ylittävä yhteistyö. Komission valmistelemat esitykset EU:n poliisiyhteistyön säännöstön (PCC) luomiseksi ja Prüm-päätösten mukaisen tiedonvaihdon vahvistamiseksi pyrkivät tehostamaan lainvalvontaviranomaisten rajat ylittävää tiedonvaihtoa. Poliisiyhteistyön säännöstöllä olisi tarkoitus vahvistaa jäsenvaltioiden välistä, erityisesti tutkintatarkoituksiin liittyvää tietojenvaihtoa koskevat menettelyt ja selkeyttää niitä. Prüm-päätösten mukaista tärkeiden tietoluokkien (DNA, sormenjäljet, ajoneuvorekisteritiedot) automaattista vaihtoa on myös tarkoitus tehostaa uuden oikeudellisen viitekehyksen avulla. Komissio suunnittelee myös uusien tietoluokkien lisäämistä Prümin puitteissa vaihdettaviin tietoihin. Paitsi että syksyllä odotettavat esitykset täydentävät Schengenin toimivuutta edistäviä toimia, alkaa komissio niiden myötä konkretisoida kesällä 2020 antamansa EU:n turvallisuusunionistrategian (E 119/2020 vp) ja sitä täydentäneiden tiedonantojen (mm. EU:n järjestäytyneen rikollisuuden strategia E 63/2021 vp) mukaisia toimia.

LIITE: Schengen – edelleen liikkumisen torjunta